No. 2076 Zaterdag 20 October 1923. 40ste Jaargang

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— bij vooruitbetaling.

Bureau van dit blad: St. Elisabeth's Gasthuis.
Administratie: St. Thomas-college.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50; voor elken regel meer 7½ cts.

Een belangrijk werk.

Door het Amerikaansche *Institute of Economies* is een werk uitgegeven over den financiëelen en economischen toestand van Duitschland en de vergoedingskwestie.

De nieuwe Duitsche rijkskanselier DR. STRESEMANN heeft zich op dit werk beroepen. Ook Poincaré heeft het ter sprake gebracht, maar zich met 'n paar zinnen van dit belangrijke dokument willen afmaken. Prof, Verrijn Stuart, een der knapste ekonomisten van Holland, schrijft terecht, dat de cijfers en feiten van het *Institute* met 'n paar frases niet op zij kunnen gezet. Het *Institute* bestaat uit ekonomisten van een wereldreputatie en wat zij van Duitschland's financien zeggen is de aandacht ten volle waard.

Dit is een dokument, dat nog lang in discussie zal blijven. *Germany's Capacity to Pay*, heet het. Duitschlands betalingskapaciteit. Wij krijgen dadelijk een goeden kijk op het eerste deel door overname van een der conclusies:

Duitschland heeft voor het onderhoud van zijn bevolking en het werken van zijn fabrieken een import van 14 milliard gouden mark noodig; zijn export moet dus om dezen noodzakelijken import te betalen, ook 14 milliard zijn. In 1922 was dit minder dan de helft. Duitschlands kapaciteit om zijn schadevergoeding te betalen zal dus bepaald worden door het surplus export boven de 14 milliard gouden marken [illegible]

Voor den oorlog was er in Duitschland een groot surplus aan export; 1913 overtrof in uitvoer alle andere jaren en bovendien had Duitschland toen een inkomen van meer dan 1000 milliard gouden marken uit den onzichtbaren handel. Tevens bezat het nog de zeer productieve streken van Elzas-Lotharingen, Posen, West-Pruisen en Opper-Silezië. En toch „zou in dit buitengewone jaar 1913 Duitschland minder dan de helft hebben kunnen betalen van het jaarlijksche schadevergoedingsbedrag, vastgesteld bij de Overeenkomst van London in 1921", lezen wij in dit rapport.

Het boek berekent dan het cijfer, dat Duitschland reeds betaald heeft en komt dan tot 25.8 milliard. Dat is het cijfer, waarop Stresemann zich heeft beroepen. Dit cijfer, vervolgen de schrijvers, is zesmaal het bedrag der fransche oorlogsvergoeding in 1871.

En Frankrijk stond er toen heel wat beter voor.

De schrijvers toonen, naar Prof. Verrijn Stuart schrijft in de N. R. Ct., met de stukken aan: 1o. dat Frankrijk zich in de jaren na den oorlog van 1870 verheugen kon in een exportsaldo ten bedrage van 1100 millioen; 2o. dat het overwegend de middelen tot betaling vond uit leeningen, die voor 2¼ milliard door het buitenland werden genomen; 3o. dat die leeningen niet zijn afgelost, doch tot op den wereldoorlog het staatsbudget met een door herhaalde conversie van het 5 tot 3 pct.-type overigens geleidelijk aanzienlijk verminderden rentelast bezwaarden. Het fransche volk, zoo besluiten ze, heeft de schuld van 1871 niet door zuinigheid en hard werk afgedaan; dat is een legende.

De schrijvers behandelen dan, in twee hoofdstukken, uitvoerig het vraagstuk der schadevergoeding van zijn binnenlandsche zijde. Zij berekenen, dat het Duitsche volksinkomen in werkelijkheid ongeveer 23 percent aan belasting opbrengst.

Uit hetgeen omtrent de financiën in het boek van het *Institute* wordt opgemerkt, volgt reeds, dat de geldinflatie, die trouwens tijdens den oorlog in alle oorlogvoerende landen en daarbuiten plaats had, in den na-oorlogstijd voor Duitschland een niet te ontkomen noodlot was. Zooals volkomen juist door de schrijvers wordt opgemerkt, indien een land er niet in slaagt een sluitend budget te maken, is vroeger of later het [illegible]

En het is enkel zoeken naar een zondebok, wanneer men thans de ontzettende prijsstijging in Duitschland aan Havenstein wijdt, of de stijging der wisselkoersen het gevolg acht van het vormen van deviezen fondsen door de groot-industrie. Indien de regeering, merken de schrijvers op (bl. 94), de buitenlandsche saldi van de industrie mocht in beslag nemen om ze voor de schadevergoeding te gebruiken, zou dit, wijl zij den onmisbaren invoer moeten financieeren, noodlottige gevolgen hebben voor het Duitsche bedrijfsleven en voor Duitschlands betaalkracht in de toekomst. Frank A. Vanderlip schreef in zijn te vorigen jare verschenen brochure *What next in Europe* (bl. 53), dat de raad om onverwijld de inflatie stop te zetten hem voorkomt, juist evenveel waarde te hebben als het advies aan een slapelooze, die een week lang geen oog dicht deed, dat hij, indien hij maar tijdig naar bed wou gaan en eens gezond uitslapen, stellig veel beter zou ontwaken. Inflatie, eens op gang gebracht, laat zich niet op stel en sprong liquideeren. Wat zou men, de Entente in de eerste plaats, hebben gezegd, indien de Duitsche regeering aan al haar loketten een bericht had aangeplakt van dezen inhoud: alle betalingen worden geschorst tot het geheele finantiewezen zal zijn georganiseerd en voldoende inkomsten uit betalingen beschikbaar zijn?

De bewering, dat de Duitsche regeering de inflatie opzettelijk heeft toegepast als een middel om den staat bankroet te maken, is pure dwaasheid. Bekend is Rathenau's verklaring, dat Duitschland tot zijn verrassing bemerkte hoe begeerd een tijdlang papierenmarken waren in het buitenland. En bovendien niemand kan te goeder trouw volhouden, dat de Duitsche regeering met het Russische en Oostenrijksche voorbeeld voor oogen, — wetend dat inflatie beteekent de vernietiging van het geheele finantieele systeem, den volkomen ondergang van den middenstand en van de kringen der geleerden en de groote sociale en politieke onrust veroorzakende vermindering van koopkracht der arbeiders, — moedwillig de inflatie zou hebben in het leven geroepen. Evenzoo is het dwaasheid te gelooven, dat de zakenlui in Duitschland moedwillig de koopkracht zouden vernietigen van het eenige volk, waaraan zij hun waren kunnen slijten. De naakte waarheid is, dat de [illegible] Duitschland [illegible] volk is verarmd. De groote winsten, die schijnbaar worden gemaakt, zijn winsten in papier marken. En ook de landbouwers worden, naarmate de koopkracht van hun afnemers kleiner wordt, natuurlijk niet rijker maar armer. Sommigen verliezen door inflatie natuurlijk meer dan anderen, maar niemand wordt er op den duur rijker door. (bl. 216). Duitschland lijdt thans, zou men willen zeggen, tegelijkertijd aan *anaemia perniciosa* en aan *delirium tremens*. En het ergste moet nog komen! Noodig is thans bovenal aan Duitschland een moratorium te verleenen van voldoenden duur en het in staat te stellen in dezen tijd zijn staathuishouding in evenwicht te brengen.

Zoo zijn de feiten. Men zegt telkens, dat het Duitsche vaste kapitaal den oorlog intakt heeft overleefd, en dus in staat moet worden geacht een passende schadevergoeding op te brengen. Het eerste is waar, al heeft ook in Duitschland het vaste kapitaal, door onvoldoende reserveering en vernieuwing, van den oorlog zwaar geleden en al is er de produktiviteit van den arbeid sterk teruggeloopen. Maar het zelfde geldt van landen als Zwitserland, Spanje en andere. Die landen lijden thans zwaar onder de ekonomische inzinking, omdat de ekonomische wereldorganisatie geheel uit haar voegen is geraakt.

De tweede kwestie der schadevergoeding lost zich op in de vraag of het mogelijk is het Duitsche ekonomische leven op te voeren tot boven het peil van vóór den oorlog en in deze andere vraag, markten te vinden voor den Duitschen export. In beide opzichten ligt dus de oplossing overwegend in handen van de Entente zelf, die met name door verlaging van hun douanetarieven en door het sluiten van gunstige handelsverdragen met Duitschland veel tot de oplossing zouden kunnen bijdragen. De controle op de naleving van de schadevergoedingsverplichting behoeft geen groote moeilijkheden op te leveren. Zij eischt toezicht op den invoer, wat zou kunnen worden vergemakkelijkt indien de verbonden landen hun onderdanen zouden willen verbieden weeldeartikelen naar Duitschland uit te voeren. Den uitvoer zouden zij veilig aan eigen ontwikkeling kunnen overlaten. Niemand heeft de Duitsche industrie tot dusver verweten den uitvoer moedwillig te beperken.

Het boek eindigt met deze treffende zinsnede: indien men gelooft de ekonomische welvaart van de wereld te kunnen bevorderen door het herstel van de Duitsche koopkracht, dan behoort men den invoer in Duitschland te bevorderen van groote hoeveelheden onmisbaar voedsel en grondstoffen, naast den uitvoer uit Duitschland van fabrikaten. Indien daarentegen men gelooft dat de ontbinding van Duitschlands bedrijfsleven en de uithongering van millioenen Duitschers het algemeen welzijn kan bevorderen, dan moet men verlangen dat beide, de Duitsche invoer en de Duitsche uitvoer, blijvend worden gekortwiekt.

De moderne luchtvaart en haar veiligheid.

II.

In het algemeen gesproken kan men zeggen, dat de huidige stand van de techniek op vliegtuiggebied op een dusdanig peil staat, dat een modern vliegtuig door zijn constructie voldoende waarborg geeft, dat zich geen ernstige ongelukken voor zullen doen als gevolg van constructiefouten. Evenals een zeeschip op de helling precies volgens de theoretische berekeningen der ingenieurs gebouwd wordt, zoo wordt een vliegmachine aerodynamisch juist geconstrueerd.

Ook de bouw der groote motoren van 300 en 450 P.K. is thans zóó geperfectioneerd, dat practisch gesproken, een motor, die dagelijks wordt nagekeken en onderhouden eenvoudig niet kan weigeren tijdens de vlucht. Het proefdraaien van den motor vóór elke opstijging is voor een geoefend oor van aviateur of mecanicien reeds voldoende maatstaf.

Hoewel deze betrouwbaarheidsmaatregelen al vrij uitgebreid genoemd kunnen worden, heeft de Internationale Luchtvaartconventie, voor de landen die hierbij zijn aangesloten, nog strenger controle voorgeschreven.

Voor ieder vliegtuig moet een bewijs van luchtvaardigheid worden afgegeven, dat slechs voor een bepaalden tijdsduur geldt en eerst na een grondige revisie van alle onderdeelen van het toestel, opnieuw wordt verstrekt.

Die contrôle geschiedt hier te lande namens het Dep. van Waterstaat door ingenieurs of officieren-machinist der Luchtvaartafd. van leger of marine.

Ook geeft het genoemd departement aan ieder gecontroleerd toestel officieele volgletters, die in de rijksregisters worden ingeschreven. Zoo heeft het nieuwste Fokker-passagierstoestel type F V de letters H—NABW, terwijl het nieuwste verkenningsvliegtuig, type C IV, waarmede Ir. Grasé dezer dagen deelnam aan den wedstrijd Rotterdam—Gothenburg en daar als tweede aankwam, genummerd was H—N.A.B.Z.

Voor de aviateurs zijn eveneens bewijzen van bekwaamheid in het vliegen voorgeschreven. Ten overstaan van militaire vlieginspecteurs moeten zij aan de vastgestelde eischen voor het verkrijgen van een vliegbrevet voldoen. Hun medischen geschiktheid wordt gekeurd door den chef van den Vliegmedischen dienst der Luchtvaartafdeeling. Deze keuring is zeer streng en bij gebleken geschiktheid wordt een vliegvergunning verstrekt, die slechts één jaar geldig is.

De toestand van het weer is van groot belang voor de luchtvaart. Bij de thans in gebruik zijnde krachtige motoren is men voor regen of storm niet meer bevreesd, de *Rolls Royce* of *Napier Lion* trekt het vliegtuig door de zwaarste windvlagen heen.

Maar de grootste vijand van de luchtvaart is nog altijd de mist.

Dan is opletten geboden voor den bestuurder en niet zelden is hij verplicht te landen, omdat hij zich niet meer oriënteeren kan. Het ligt dan ook voor de hand, dat de piloot vóór en tijdens de vlucht volledig op de hoogte is van den toestand van het weer in de streken, die hij moet doorvliegen.

In de nieuwste verkeersmachines staat de bestuurder langs draadloos-telefonischen weg voortdurend in verbinding met de begin en eindstations.

Voor de F III-toestellen der K. L. M., die geen draadlooze aan boord hebben, wordt de weerberichtendienst onderhouden door middel van grondteekens.

Vertrekt de aviateur bijv. van Rotterdam naar Londen, dan weet hij reeds de weertoestand boven Zeeland. Vliegt hij boven Walcheren dan wordt hem met grondteekens medegedeeld, hoe het weer is aan de Belgische kust of boven Calais. Arriveert hij boven deze Fransche kuststad, dan ziet hij beneden zich, hoe het weer is aan de Engelsche kust en bij Londen. Daarnaar kan hij zijn maatregelen nemen.

Wordt het het vliegtuig door een plotselinge opgekomen mistbank overvallen, dan kan wanneer het een radioinstallatie aan heeft, de aviateur zich laten „peilen". d.w.z. door het oproepen van twee of drie stations kan hij de plaats waarin hij zich bevindt, laten bepalen, zoodat hij in den goeden koers kan blijven.

Uit bovenstaande korte uiteenzetting heeft men, naar wij hopen, kunnen zien, dat de veiligheid bij het vliegen streng in acht genomen en gecontroleerd wordt.

En toch leest men nog herhaaldelijk van ernstige vliegongelukken, zal men kunnen tegenwerpen. Dat bewijst evenwel niets, want die ongelukken gebeuren meestal met militaire vliegtuigen en niet met verkeersmachines.

Welk een verschil dit uitmaakt, moge blijken uit het volgende:

Daar beide soorten vliegtuigen voor geheel verschillende doeleinden moeten dienen, zijn ze van geheel verschillend type.

In het kort kan men zeggen, dat bij de militaire vliegtuigen snelheid, bij de verkeersmachines daarentegen draagvermogen op de eerste plaats komt.

Bij een militair vliegtuig wordt allereerst gelet op snelheid, stijgvermogen, wendbaarheid en bewapening en niet op de eischen van een lagen kostprijs, groot laadvermogen, groote mate van veiligheid en duurzaamheid en laag benzineverbruik, die op den voorgrond staan bij een verkeersvliegtuig.

Het ligt voor de hand, dat deze eigenschappen van een verkeersmachine in hooge mate aan de betrouwbaarheid ten goede komen, iets wat van een militair vliegtuig lang niet altijd gezegd kan worden. De ongelukken komen meestal voor bij pogingen om snelheidsrecords te verbeteren, of behendigheidsvluchten, z.g. luchtacrobatiek, uit te voeren, iets wat bij de logge verkeersmachines practisch niet voorkomt.

Uit deze korte uiteenzetting moge u duidelijk zijn geworden, dat de

Curaçao en zijn vroegste bewoners.

VI.

Misschien hebben we, naar het oordeel onzer lezers, wel wat *te* apodictisch vooropgesteld, dat de taal der *Cumanagota* de eenige kan zijn, die hier tijdens de ontdekking van de Nieuwe Wereld gesproken werd.

Mogelijk dat we onze lezers ook met het bewijs te kunnen bevredigen.

De beide reeds genoemde missionarissen, de paters Capucijnen FRANCISCO DE TAUSTE en MATHIAS RUIZ BLANCO, beiden schrijvers van de oudst bekende studies over het Cumanagota, omschrijven zelf het taalgebied, waar het gesproken werd. De eerste noemt de Indianenstammen *Chaymas, Cores, Cumanagotos, Quacas, Parias,* en *Varrigones* op de kust van *Tierra Firme*, van het Vasteland. De tweede noemt ook, nog de Indianen van *Piritu* en de *Palenques*, bij welke laatste stam het met eenige geringe afwijking werd gesproken. Bovendien zegt DE TAUSTE, dat die taal zich uitstrekt en begrepen wordt over meer dan 100 mijlen van de Vaste Kust, en dat hij zelf bevonden heeft, dat het ook door de Indianen verder in het binnenland in de provincie van Caracas in de stad Valencia verstaan wordt.

Met behulp der namen dier Indianenstammen kunnen we vrij gemakkelijk zoo ongeveer de streek bepalen, waar ze gewoond hebben, nl.: de *Parias* het meest Oostelijk op het tegenwoordig schiereiland Paria tegenover het eiland Trinidad, meer westelijk de *Cumanagotos* in de nabijheid van Cumana, de stam der *Peritu* bij de stad van dien naam, zuidwestelijk van Cuanta en Barcelona. Verder doen ons van zelf de Cores denken aan Coro, vlak tegenover ons eiland gelegen.

Als we ons nog verder herinneren, dat AMPUES, die gouverneur was van Curaçao, Bonaire en Aruba, zulk een bijzondere voorliefde voor de Indianen aan de tegenoverliggende kust aan den dag legde; dat de Indianen van Curaçao en de kust over en weer elkander bezochten en vriendschap onderhielden; dat AMPUES zelf in 1527 de stad Coro stichtte en het den christelijken naam gaf en onder bescherming stelde van *Santa Ana de Coro*, dan kan er geen redelijken twijfel bestaan, dat ook Curaçao en Coro door denzelfden Indianenstam met gemeenschappelijke taal bewoond werd.

Voeg daarbij, dat AMPUES in zijn vroeger aangehaalden brief ook voor al de Indianen, wonend op de kust van Tierra Firme, de bescherming van den Koning van Spanje eischte tegen de Spaansche aventuriers en dat hij die kustlijn zoo ver mogelijk uitstrekte van Coquibacóa (het tegenwoordige Chichibocóa of Punta Espada op de Noordkust van Goagira, dus aan de overzijde van de Golf van Maracaibo) tot aan het schiereiland van Paraguaná, tegenover Aruba gelegen. Dit alles zou onverklaarbaar zijn, wanneer hij te voren geen zekerheid had gehad, dat die kust door bevriende stammen bewoond werd, die door taal en geaardheid met die van Curaçao verwant waren.

Eigenlijk zouden wij het nog niet eens zóóver behoeven te zoeken en zou het voldoende zijn met te zeggen, dat Curaçao *alléén* van de tegen overliggende kust uit *kan* bevolkt zijn geworden. Een andere mogelijkheid is niet denkbaar. En dan ligt het van zelf voor de hand, dat hier dezelfde Indianen woonden, die ook dezelfde taal spraken, als aan de kust van Coro en der naburige stammen, hetgeen alles door de vorige bewijzen nog beter bevestigd wordt.

***

Ik weet niet, of bovenstaande bewijsvoering den lezer wel geheel en al overtuigd zal hebben.

Dat Curaçao en Coro met zijn nabuurschap door dezelfde Indianen bewoond werd, die ook dezelfde taal spraken, daartegen kan geen [illegible] delijk bezwaar worden ingebracht.

Dat de Cumanagoten van Cumana tot in het Oosten op het schiereiland Paria gewoond hebben, is evenzeer buiten kijf. Doch hoever zij zich nog over de kust, van Cumana naar het Westen, hun verblijfplaats hebben uitgestrekt, dat is de dubieuse kwestie. Tot aan Caracas en Valencia is zeker, dat blijkt uit het boven aangehaalde gezegde van PATER DE TAUSTE, dus tot aan La Guayra. Doch verderop wordt het heel onzeker. Het zwakke punt in de bewijsvoering is natuurlijk of aan de Indianenstam *Cores*, (die eveneens het Cumanagota spraken), — alleen steunend op den zoozeer overeenkomenden naam van Coro) —, nabij die stad een woonplaats mag aangewezen worden.

Een ander bewijs, ontleend aan de geschiedenis of aan een gezaghebbenden auteur heb ik er niet voor kunnen vinden.

En nu is mijn vertrouwen in dat bewijs (Cores = Coro) in de laatste dagen sterk aan het wankelen gebracht.

In de laatste dagen ontving ik van een bevriende hand (voor welke toezending ik hoogst dankbaar ben) een uittreksel van een belangrijk artikel: *Los aborígenes del Estado Falcon* (De inboorlingen van den Staat Falcon) van PEDRO M. ARCAYA, gepubliceerd in het tijdschrift van Caracas *Cultura Venezolana* van Mei 1920.

Het artikel noemt tal van bronnen uit den tijd der *Conquista*, die aan zijn meening groot gezag geven.

Tot beter begrip nog het volgende: De staat of provincie Falcon (van Venezuela) ligt juist tegenover onze 3 [illegible] Coro vormt er de hoofdplaats van.

Ziehier wat ARCAYA zegt:

„Twee stammen van inboorlingen „vormden ten tijde der ontdekking van „Amerika de overgroote meerderheid „van den tegenwoordigen Staat Fal„con, nl. de *Caquetíos* en de *Jirajaras*. „Daarenboven woonden, voornamelijk „op de grensstreek van de tegenwoor„dige naburige staten" (dat zijn de Staten Lara ten Oosten, en Zulia ten Westen) „drie andere stammen nl. de „*Ajaguas*, de *Ayamanes* en de *Chipas*. „De *Caquetíos* woonden over de heele „onvruchtbare vlakte van de grenzen „van de staten Falcon en Zulia tot „aan La Vela op het schiereiland Pa„raguaná, en op de Oostkust van dien „staat, van La Vela of tot aan de mon„ding van de rivier Jaracuy".

Tot verduidelijking diene dat de rivier Jaracuy uitmondt precies op gelijke afstand van Tucacas en Puerto Cabello.

De auteur omschrijft nog nader de streek waar Indianenstammen der Caquetíos woonden.

„De *Caquetíos* bewoonden de eilan„den Curaçao, Aruba en Bonaire, en „de Noordelijke kust van het vaste„land. Behalve de uitgestrekte land„streek rondom Coro, woonden ze naar „het Westen tot aan de oevers van het „meer van Maracaibo en naar het Oos„ten nog iets verder dan de monding „van de rivier Yaracuy", (dus tot vrij dicht bij Puerto Cabello).

„Verder waren zij doorgedrongen „in de valleien, waardoor de genoem„de rivier stroomt, tot in de vrucht„bare streek, waar de Spanjaarden la„ter de dorpen San Felipe, Guama, „Urachiche en Yaritagua gesticht heb„ben.

„De Caquetíos vormden één geheel „in zóóver, dat al de stammen, die er „toe behoorden en de stam, die zijn „naam droeg, met kleine afwijking de„zelfde taal spraken, dat zij hetzelfde „physiek uiterlijk, dezelfden aard en „gewoonten hadden, alles zoovele be„wijzen, dat ze allen loten van een en „dezelfde stam waren."

Ten slotte haalt Acaya ook den brief van JUAN DE AMPUES aan, die wij reeds vroeger vertaald hebben, als bewijs 1o. van de uitstekende hoedanigheden der Caquetías en 2o. dat deze stam op onze eilanden woonden. Tegen dit laatste heb ik maar één bedenking dat AMPUES in dien brief nergens den naam van *Caquetíos* noemt.

Als wij nu het gezegde van PATER DE TAUSTE in verband brengen met hetgeen ARCAYA beweert, dan zou er dus uit volgen, dat op de Kust de grensscheiding tusschen het gebied, dat de *Cumanagotos* en de *Caquetíos* bewoonden, ongeveer liep bij Puerto-Cabello of bij La Guayra.

***

Dit artikel van ACAYA bracht mij op het spoor van een nieuwe ontdekking.

Wij hebben vroeger reeds den naam genoemd van een Pater Jesuit Pater M. A. Schabel, den eersten vasten missionaris van Curaçao onder het Hollandsch Bestuur.

Vroeger, sedert 1693, was hij in de Indianen missie van Quito werkzaam, die zeer waarschijnlijk de Quichua of Kechhua-taal der oude Inca's spraken, welke ook nu nog in Venezuela door de Indianen van Rio Chico gesproken wordt, waar nu de Spaansche Paters Dominicanen een Missie hebben. Daarna ging hij in 1696, toen dat missiegebied gesplitst werd, naar de missie van Nieuw-Grenada over en trok nog verder in het binnenland in de richting van de stad Varinas (Venezuela), waar hij eenige jaren onder de Indianen nabij de Casanare, Apure en Meta-rivieren werkte, waar de Maipure of de Betoya taal gesproken werd.

Hier gelukte het hem de Achaguas, een nomadenstam der Indianen tot een vaste woonplaats te gewennen.

Hier begint mijn ontdekking. P. Sch. noemt hier den Indianenstam der *Achaguas*. ACAYA noemt ook de *Ajaguas*, als verwant met de *Caquetías*, die in Coro en op Curaçao woonden. De schrijfwijze (*j* en *ch*) wijkt iets af.

Ook de *Bibliografia* van EL CONDE DE LA VIÑAZA noemt hen *Achaguas*. Die kleine afwijking zal wel zoo'n groot bezwaar niet zijn.

Zoo blijkt dus, dat P. Sch. de taal, die ook op Curaçao en aan de kust gesproken werd, reeds kende van den tijd dat hij onder de Indianen van de Casanare rivier werkzaam was.

Verder noemt *Arcaya* de *Yirajaras* samen met de *Caquetíos*. Uit de *Bibliografia* van DE LA VIÑAZA blijkt dat het *Yirara*, een dialect was van de *Betoya* taal, die bij de Casanar-rivier gesproken werd en welke SCHABEL ook kende.

Nog later reisde P Schabel over Varinas, Barquisemeto en Puerto Cabello naar Curaçao.

Van hier schreef hij begin 1701 naar zijn Generaal in Rome, dat hij een catechismus in drie talen vervaardigd had. (Ondanks alle nasporingen in de archieven is deze drietalige catechismus nog niet teruggevonden.) Uit het antwoord van zijn Overste blijkt, dat het Spaansch en Indiaansch was. Vermoedelijk was ook de derde taal eveneens een Indiaansche taal. Of het echter de taal van de Indianen van Curaçao en het kustgebied was, staat niet vast, wèl dat hij zeker de taal der *Achaguas* en het *Yirara* kende, die volgens Acaya nagenoeg dezelfde was als die der *Caquetíos* die op Curaçao en Coro woonden.

Want volgens het *Journaal* van Pater Schabel moet hier ook nog in die dagen een op zich zelf staande Indianenkolonie met een eigen Cacique bestaan hebben, met wie hij geregeld in relatie stond. Op 7 November 1707 doopte hij een jong Indiaantje, de zoon van een der aanzienlijkste Indianen van het eiland, die zadelmaker van zijn ambacht was, en die hem uit naam van zijn stamgenooten verzocht, ook bij hen een bezoek te komen brengen en een kerkje te bouwen.

Ofschoon het niet uitdrukkelijk blijkt, meen ik uit sommige aanduidingen tot het vermoeden gerechtigd, dat die Indianen ergens in het Oostdistrict woonden. Een ander maal op 27 November doopt hij een slaaf van Don Michael Bartholomeo, den Cacique van de Indianen van het eiland. Op 30 Januari 1708 ontving hij bezoek van Philippus, een der aanzienlijke Indianen, met zijn twee kleinkinderen. Op 1 Februari doopte hij een jong Indiaantje, waarvan de Peter was de zoon van den Cacique der Indianen van Coro.

Ten slotte nog dit als curiositeit. Volgens de *Curaçaosche Courant* van het jaar 1828 stierf in den ouderdom van 80 jaar de laatste onverbasterde Indiaan op Curaçao voor 40 jaar geleden, dus omstreeks 1788. Het is zeer waarschijnlijk, dat deze nog door Pater Schabel gedoopt werd.

***

Het is zeer logisch, dat sommige onzer lezers zich de vraag zullen stellen of er op ons eiland of in onze volkstaal dan geen sporen van die Indianentaal zijn overgebleven.

Ofschoon de kansen voor het *Cumanagota* dus vrijwel gering stonden, heb ik toch in die richting mijn onderzoek uitgestrekt en de vijf deelen van DE TAUSTE en RUIZ BLANCO en van Pater DIEGO DE TAPIA doorgewerkt: Het eerst zal men natuurlijk denken aan de meervoudsvorm van de zelfstandige naamwoorden of aan de vervoeging der werkwoorden in het Papiamentsch, om te vragen of die constructie. misschien aan het Cumanagota ontleend is.

Het moge een teleurstelling zijn, doch ik heb niet de minste aanwijzing, geen enkele punt van overeenkomst kunnen ontdekken.

Toch behoeft men zich daarover niet al te zeer te verwonderen. Want ook het Spaansch, zooals het in Venezuela gesproken wordt, heeft er evenmin iets van overgenomen.

Het eenige zou misschien kunnen, zijn, dat eenige plaatsnamen in Venezuela aan het Cumanagota ontleend zijn. Doch daarover durf ik niets beslissen, Bovendien valt dit onderzoek zoek geheel buiten het bestek van deze studie.

Een vergelijking tusschen het Papiamentsch in bovengenoemden zin met de taal der *Caquetíos* kan ik niet maken, omdat ik geen enkel handboek of grammaire of catechismus van die taal ter mijner beschikking heb.

Ik weet wel dat op onze eilanden, in het bijzonder op Aruba, tal van plaatsnamen bestaan, die noch aan het Spaansch, en veel minder nog aan het Hollandsch kunnen ontleend zijn, maar die allerduidelijkst op een Indiaanschen oorsprong wijzen.

En nu zal het menigeen wel niet meer bevreemden, dat ook die plaatsnamen met geen mogelijkheid tot het Cumanagota zijn terug te leiden, maar wel tot het *Caraïbisch* of *Arowaksch*, zoodat we hier op het onverwachts een bewijs zien opduiken, dat de *Caquetías* niet de oudste bewoners zijn geweest van onze eilanden, doch dat ze vóórdien ook door Caraïben of Arowakken moeten bewoond zijn geweest, die ook in die plaatsnamen sporen van hun verblijf op onze eilanden hebben nagelaten.

Een landsbelang.

Men kan altijd een zaak van twee kanten bezien, het *vóór* en het *tegen* wikken en wegen, het *hoor* en *wederhoor* in toepassing brengen.

Tot beter beoordeeling van een zaak is dat beslist noodig, vooral wanneer de eene zijde van het vraagstuk door een bijzonder belanghebbende al te éénzijdig en egoïstisch bekeken is.

Wij bedoelen het stukje in *La Voz* van de vorige week over de Gouvernementssmederij op het Rif.

Curaçao is in den laatsten tijd door zeer snellen overgang in een geheel nieuw stadium van ontwikkeling en vooruitgang op economisch gebied gekomen. Juist door dien snellen overgang was die ontwikkeling niet genoeg voorbereid.

De vooruitgang danken we aan de C. P. M. en de toename van de scheepvaart.

Daartegenover heeft het Gouvernement de verplichting niet alleen die scheepvaart aan te moedigen, en zeker niet haar hier moeielijkheden in den weg te leggen, maar voor die schepen hier de komst en het verblijf aantrekkelijk te maken.

Voor die scheepvaart achten wij het absoluut noodzakelijk, dat hier ook een goed ingerichte smederij of reparatieinrichting bestaat, waar de meest voorkomende defecten kunnen hersteld en alle noodzakelijke reparaties kunnen verricht worden.

Dat is op het oogenblik hier het *algemeen belang*. Rondom die scheepvaart zijn ook andere takken van bedrijf, industrie en het verkeer hier tot grooter ontwikkeling gekomen. Deze allen moeten bij voorkomende noodgevallen kunnen geholpen en *goed* kunnen geholpen worden.

Het smidsvak nu is in gen ketonie langentijd wel het allerslechtst beoefend, vergeleken bij anderen ambachten. Ieder, die wat ondervinding heeft opgedaan op dit gebied, kan dit bevestigen.

Bij de eischen, die tegenwoordig voor dit bedrijf op ons eiland moeten gesteld worden, vooral met het oog op de scheepvaart, meenen wij, dat voor een goed ingerichte smederij en reparatie-inrichting vereischt wordt een wetenschappelijk, gediplomeerd en praktisch ontwikkeld persoon, geschoolde vaklui, voortdurend aanwezig zijn en in voorraad hebben van noodzakelijke werktuigen en materialen.

Wij gelooven niet, dat aan deze vereischten een particuliere inrichting *op het oogenblik* nog kan voldoen, omdat die deskundige daar niet aanwezig is, omdat er niet voldoende vak-

---

huidige stand van de vliegtechniek tot een dergelijken graad van volmaaktheid is opgevoerd, dat de veiligheid er even groot, zoo niet grooter is dan op de spoorwegen of met het automobielverkeer. De enkele ongevallen pleiten niet tegen het vliegverkeer, evenmin als de groote spoorwegrampen bijv. met den D-trein Hamburg—München of de tallooze anto-ongelukken pleiten tegen trein of auto. Verkeersongevallen met deze drie moderne vervoermiddelen zijn bijna steeds aan eigen onvoorzichtigheid te wijten. En na het lezen van het krantenbericht over een nieuw spoorweg- of auto-ongeluk zal men misschien een oogenblik overtuigd zijn, dat het reizen in geen enkele omstandigheid absoluut zonder gevaar is, het volgende moment zet men vrees of aarzeling op zij en maakt toch weer gebruik van trein of auto, omdat het moderne leven nu eenmaal snelverkeer eischt.

Zoo zal ook eenmaal het vliegtuig onmisbaar worden om den mensch naar de plaats zijner werkzaamheden of verlangens te brengen.

In dit opzicht liggen nog groote mogelijkheden in het verschiet. Wij denken hierbij aan de nieuwste verrassing op aviatisch gebied, n.l. het draadloos vliegen.

Op 25 Juli j.l. had voor de eerste maal een groote vliegtocht zonder bestuurder plaats met een vliegtuig, dat langs draadloos-telegrafischen weg opsteeg, bestuurd werd en weer daalde. Het vliegtuig vloog van Parijs naar Tours en terug, een afstand van 280 mijlen. Met het vliegtuig als aanvalswapen in den volgenden oorlog belooft deze ontdekking een der vreeselijkste te worden, die men zich kan indenken.

Men ziet, dat de verbazingwekkende ontwikkeling van de luchtvaart steeds voort gaat.

Wij gelooven dat de eerstvolgende jaren van groote beteekenis zullen worden voor de luchtvaart, omdat ze de voorbereiding zullen brengen van de grootsche taak, die aan het vliegtuig is weggelegd, de afstanden van maanden tot dagen en van dagen tot uren terug te brengen.

Dat Nederland in deze evolutie zeker niet achterblijft, is onlangs gebleken, toen bericht werd, dat onder de auspiciën van een comité van de meest vooraanstaande persoonlijkheden uit de Nederlandsche zakenwereld, weer een vlucht van Amsterdam naar Batavia zal worden georganiseerd.

Slaagt deze tocht en blijkt een verbinding met het verre Oosten practisch mogelijk, dan wordt de reis naar Java van een maand tot enkele dagen bekort.

Dan is ook het tijdstip zoo ver niet meer verwijderd, dat de droom van thans werkelijkheid wordt: een reis om de wereld in 7 dagen!

kundige werklui in dienst zijn, omdat deze over 't algemeen niet finantieel sterk genoeg staat om voldoende gereedschappen, en materialen ter beschikking te hebben.

Feitelijk heeft het Gouvernement die leemte het eerst gevoeld. Bij het steeds grooter wordend aantal motoren in Gts. dienst, heeft het Gt. het niet oorbaar geacht, deze aan niet-deskundigen in handen te geven en heeft toen een vakman laten uitkomen, die nu aan het hoofd van de Gts. smederij staat. En vergissen wij ons niet, dan is er op de laatste begrooting nog een som uitgetrokkon om die smederij nog beter op de hoogte te brengen van de tegenwoordige eischen.

Zoodat voorloopig nog alleen het Gt. aan de bovengestelde eischen kan voldoen, zoowel in het belang van het eigen werk voor rekening van het Gouvernement, als in het algemeen belang van anderen, van de scheepvaart, van industrie en van particulieren, om goed, **en degelijk en deskundig** geholpen te worden.

Misschien meent men dat het belang voor de scheepvaart hier sterk overdreven wordt voorgesteld, omdat elke stoomboot onder zijn machinekamerpersoneel wel altijd de noodige vaklui aan boord zal hebben om die reparaties uit te voeren.

Hierop antwoorden wij: meestal wel, doch nog lang niet altijd. Bovendien is dit personeel gedurende de reis zóó druk bezet, dat er meestal geen tijd overblijft om een dergelijke reparatie onder handen te nemen en dit meestal tot de aankomst in een of andere haven wordt uitgesteld. Gewoonlijk worden dan de vaklui van den wal te hulp geroepen. Velen die van meer nabij hierbij betrokken zijn, zullen dit kunnen bevestigen.

Het groote bezwaar van de zijde van particuliere smederijen blijft natuurlijk, dat hier aan anderen een oneerlijke of doodende concurrentie wordt aangedaan. Datzelfde bezwaar blijft altijd ook bestaan tegenover kleine smidsbaasjes, die door grootere betere ingerichte bedrijven zullen doodgedrukt worden.

Dat **is** geen oneerlijke, maar *vrije* concurrentie.

Wij huldigen het princiep: *Leven en laten leven.*

Zeker, deze Gts smederij zal natuurlijk concurrentie aandoen, doch dan op een gebied, waarop anderen, ook de best ingerichte smederijen niet *kunnen* concurreeren, *niet* om den prijs, maar den aard van het werk.

Bovendien is de behoefte aan meer smederijen in den laatsten tijd zoo gestegen, door de komst van de automobielen, door de toename van het aantal fietsen, door degelijke uitvoering van ijzerwerk voor bouwerijen enz enz. dat er altijd nog ruim voldoende werk ook voor andere smederijen zal overblijven.

Wij houden ons overtuigd, dat het bestaan van de Gts smederij ook het algemeen belang *moet* dienen en dat we het zeer zouden betreuren, wanneer het werken voor particulieren door Gt. zou verboden worden.

De vrees lijkt niet ongegrond, dat na het stopzetten van het werken voor particuliere rekening, door een of twee grootere smederijen een soort van trust of monopolie zou gevormd worden, die het onnoodig opdrijven van prijzen zou ten gevolge hebben. Ook dat te voorkomen kan in het algemeen belang zijn.

Wat anderen getuigen.

In de jongste aflevering van de *„Apôtre de Marie"* vertelt pater Lemoine:

„Den 7 Juni werd na de gewone vergadering van den Bond van Studievereenigingen voor den Katholieken godsdienst aan de drie groote universiteiten van Tokio een thee gegeven, in de zaal van het oude huis van markies Okuma, die de eerste president van de Universiteit geweest was. De hoogleraar in de moraal, Nakagiri. die, hoewel een heiden, voorzitter is van onze vereeniging, hield bij deze gelegenheid de volgende korte toespraak:

„Gedurende mijn oponthoud in China onderhield ik intieme betrekkingen met protestantsche zendelingen en Katholieke Missionarissen. Ik stelde vast dat de eersten, uit welke landen zij ook kwamen, de Chineezen verachtten; zij namen vacantie, zonder zich om hun gemeente te bekommeren.

Daartegenover behandelen de Katholieke Missionarissen hun geloovigen als broeders, en in het bijzonder gaan de armen hun ter harte; zij werken in stilte, zonder gerucht te maken. Sinds ik dit heb vastgesteld, koester ik een bijzondere voorliefde voor den Katholieken godsdienst."

***

Het was een algemeen vooroordeel in Frankrijk, dat het Katholicisme gekant is tegen de wetenschap en de beschaving. Men dacht er niet aan, dat de opvoedkundige werken der Schoolbroeders op de algemeene Tentoonstelling een aantal groote prijzen verwierven; dat een van de professoren van het *„Institut Catholique"*, LAPPARENT secretaris werd van de Academie van Wetenschappen, en een ander, BRANLY, zich onderscheidde door de uitvinding van de draadlooze telegrafie. Maar dat is nu veranderd. Thans eert de regeering de katholieke wetenschap en menig vrijdenkersblad heeft onze geleerden gehuldigd. BRANLY, reeds genoemd, is door den Minister van Onderwijs gedecoreerd! PASTEUR is het voorwerp geweest van een werkelijk nationale hulde.

Het is voortaan onder het volk niet onbekend meer, dat groote geleerdheid kan samengaan met het sterkste geloof.

Een vrijzinnig blad, niet het eerste **het beste, de *„Petit Parisien"*,** die in een oplage van bijna 2 millioen exemplaren verschijnt, heeft zoo juist 'n eenvoudigen dorpspastoor gehuldigd. Het blad zelf heeft hem niet ontdekt. Dat heeft de *„Carnegi stichting"* gedaan, die aan abbé TAULEIGNE, pastoor van Pontigny, een medaille en een prijs heeft toegekend, Maar hij is dan nu bekend, dank zij ook de onpartijdige voorlichting van de „Petit Parisien."

Abbé Tauleigne is een van die wakkere beoefenaars der radiografie, welke hun gezondheid en hun leven wagen voor de wetenschap, voor de ontwikkeling der industrie, en ten bate van de leidende menschheid. Tijdens den oorlog vond hij twee nieuwe zaken: 1e. met het menschelijk oog door te dringen tot in de dichtste gedeelte van het organisme en 2e. in de spieren of in het weefsel de juiste plaats van een projectiel of ander vreemd voorwerp vast te stellen. Wat deze laatste vinding betreft, deed hij geen enkele proef dan op zichzelf. Hij nam hagel in, teneinde den weg ervan na te gaan en de plaats ervan in zijn lichaam te vinden. Hij begreep de gevolgen, maar vreesde die niet. Hij wilde zijn doel bereiken, hij bereikte het, hij vroeg niet meer.

Tegen de vergiftiging der geheimzinnige stralen heeft men heden voorbehoedmiddelen, die het gevaar beperken. De pastoor kende die middelen niet. Zoo gaat hij sterven, na een **nierontsteking, na een hevig lijden: zijn nieren zijn uitgeteerd, zijn rech**terarm is bijna verlamd, zijn kaken half verrot, zoodat de tanden er uit vallen, zijn handen door brandwonden verteerd, zijn oogen bedreigd.

Hij berust in alles. „Moet het groene hout niet dor worden?" .... zeide hij tot den correspondent van de *„Petit Parisien"*

Berichten uit de Kolonie.

Waterverkoop.

De schaarschte aan water wordt met den dag erger.

De vorige week werd het op Pietermaai reeds voor 40 cts per blik verkocht en ook dat was nog maar met moeite verkrijgbaar.

Gelukkig heeft het Gouvernement, toen de nood op het hoogst was, uitkomst gebracht. Er staan bij de nieuwe quarantaine gebouwen op *Mundo Nobo* groote regenbakken vol water, dat feitelijk dáár geen dienst behoeft te doen. Dat water wordt nu met behulp van schuiten en autotrucks door de stad rondgebracht en tegen 15 cts per blik verkocht. Gelukkig is daarmee aan de uitbuiterij van 40 cts per blik een einde gemaakt, en het regenwater, althans zoo lang de voorraad strekt, meer onder het beretk van iedereen gebracht.

Toch gelooven we wel, dat het goed **is**, dat een beperking gemaakt wordt, en dat per gezin b.v. niet meer dan b.v. 3 blikken ineens verkocht wordt. Anders zal het gebeuren, dat de armen achter het net visschen en niet geholpen worden.

Wij ontvingen een ingezonden stuk, waarvan de schrijver de hulp van het Gouvernement prijst, maar tegelijk de prijs van 15 cts per blik veel te hoog vindt.

Wij kunnen dat stuk niet opnemen, omdat we het wel wat onredelijk vinden. 15 cts moge in den regentijd abnormaal hoog zijn, doch nu, terwijl het regenwater voor 40 cts verkocht werd, beteekent 15 cts een enorme prijsverlaging. De schrijver meent, dat 10 cts reeds ruim voldoende was, en in dat geval ook den prijs van putwater van zelf verlaagd zou hebben.

Wij gelooven, dat een verlaging tot 10 cts nog grooter gedrang en gekijf bij den verkoop ten gevolge zou gehad hebben.

Wij zien niet in, waarom het Gouvernement, behalve het goed werk wat zij daarmee doet, ook niet een klein voordeel daarbij mag insluiten. In ieder geval staat dan nog de weg open om den prijs *geleidelijk* te verminderen.

Regen.

Als we de a.s. regen naar de hitte moeten afrekenen, die wij in het begin dezer week gehad hebben, dan kunnen wij gerust zijn. Het weer was in die dagen ondragelijk. Geen wind, geen zuchtje zelfs, de zee kalm zonder golfbebeweeg.

Dinsdag dreigde het los te komen. Zwarte wolken rondom, de passaat heelemaal de kluts kwijt, nu eens Zuid, dan weer Noord, ook uit het Westen. Allemaal voorteekens, die veel goeds voorspelden. Daarbij oog die hooge waterstand van de laatste dagen en die overvloedige masbangovangst.

Meer is er in de volksopinie niet noodig, om de regen te doen neerplassen. Doch het plaatste niet, niets zelfs, den heelen Dinsdag niet. Woensdagmorgen een uurtje lang een fijne motregen.

Doch de voorteekens blijven aanhouden.

De barometer is sinds begin dezer week uit zijn rustperiode ontwaakt, en geeft meer teekenen van leven.

Maandag en Dinsdag was de daling lager dan hij nog dit dit jaar geweest was. Bij gebrek aan regen, maakt men zich hier op Curaçao al kinderlijk blij met de veelbeloovende voorteekens. Men leeft op hoop.

Een radiobericht van Bonaire meldde dat Dinsdag dáár de regen beter had ingezet en de leege, afgetapte wolken als bewijs naar Curaçao had gestuurd.

Op de Playa teekende de regenmeter een val van 42 m.m., op Rincon van 28 m.m. Ook op ons eiland schijnt het toch ergens geregend te hebben.

Want bericht van Westpunt, Savanet en Barber meldde, dat daar een flinke bui gevallen was. Gelukkig.!

Wij hopen de volgende week méér en nog beter nieuws van den regen te kunnen melden.

Mgr. Vuylsteke.

Bij de plechtige opening van de nieuwe R. K. Universiteit te Nijmegen deze week Woensdag 17 October, waarbij het geheele Episcopaat van Nederland voltallig tegenwoordig was, behoorde ook onze Apostolische Vicaris MGR. M. G. VUYLSTEKE tot de genoodigden.

Janwe.

Met den bouw van de nieuwe kerk te *Janwé* is men deze week zóóver gevorderd, dat de ijzeren spangebinten er op geplaatst zijn, zoodat nu ook spoedig met de dakbedekking met asbestcementplaten kan begonnen worden.

Een Zangclub.

Onder de geëmployeerden van de C. P. M. op de *Isla* is een zangclub opgericht, die onder leiding staat van den bekenden musicus alhier, den Heer Th. BOSKELJON.

Elke week wordt repetitie gekouden. Onze beste wenschen voor den bloei van deze club, die de naam draagt van: *De Hollandsche Zangers.*

Watervoorziening.

Volgens loopende geruchten is door het Gouvernement de plantage *Hato* dezer dagen aangekocht. De bedoeling is de bron van Hato, als *prise d'eau* voor de waterleiding naar de stad productief te maken. Op een minimum productie van 200 ton water per dag kan men vast rekenen. Wij hopen later hierover meer bijzonderheden te kunnen meedeelen.

Union.

Met het nummer van gisteren voltooide *La Union* zijn eerste jaargang. Hij heeft in dien korten tijd reeds veel goeds tot stand gebracht. Mogen vooral de leden van *R. K. Volksbond* hun orgaan blijven steunen, hetgeen het volop verdiend door zijn pittige artikelen.

Dr. H. S. Boogaart.

A.s. Donderdag zal Dr. BOOGAART met het SS. *Venezuela* onze kolonie verlaten, waar hij ruim vier jaar, sedert 8 Juni 1919 heeft doorgebracht.

Dr. Boogaart is een onzer meest eminente geneeskundigen, die in die jaren door zijn nobel karakter en zijn groote kundigheden als chirurg aller sympathie gewonnen heeft. Hij gaat een vacantiereis maken over Colon door de Vereenigde Staten, misschien ook nog naar Oost-Indië.

Doch die vacantiereis wordt tegelijk weer een studiereis, om zich tevens in het buitenland door het bezoek aan groote hospitalen en clinieken nog weer beter van het nieuwste op de hoogte te stellen. Wij wenschen den dokter een aangename en voorspoedige reis en hopen den kundigen medicus weer na twee jaren, met nieuwe krachten en kennis toegerust, in ons midden te begroeten.

Aruba.

Wat wij reeds lang geleden hebben aangekondigd, schijnt nu in vervulling te gaan. Ook de Playa van Aruba zal nu zijn eigen electrisch installatie krijgen. De Heer P. van Meeteren is daarheen vertrokkkn om den aanleg voor te bereiden.

Een landgenoot vermoord.

Er heeft begin dezer maand in het naburige Coro een afschuwelijke misdaad plaats gehad. Een Curaçaoënaar, de Heer Enrique G. SCHOTBORGH, sedert lange jaren daar reeds woonachtig, is op klaarlichten dag door 3 revolverschoten in den rug doodgeschoten. De misdadiger is een jongmensch van 18 jaar, die door anderen voor een groote som gelds omgekocht werd om de misdaad uit te voeren. Alleen broodnijd schijnt de aanleiding tot deze misdaad te zijn, zoowel de bedrijvers als de opstokers zitten reeds achter slot en grendel.

Kort bestaan.

La Esperanza, het Spaansche weekblad onder Redactie van den Heer EMILIO L. HENRIQUEZ heeft met het 32e nummer van 3 October opgehouden te bestaan.

De hoeveelste Curaçaosche persbroeder is dat al, die ter ziele gaat?

Wistaria.

Dinsdagmorgen half 9 deed het Engelsche oorlogsschip *Wistaria* na de gebruikelijke saluutschoten met het Waterfort gewisseld te hebben, zijn intrede in onze haven. Het is een kleine boot van 1200 ton met 7 officieren en 97 manschappen.

Aan den Commandant Johnson en den état major een hartelijke welkom op ons eiland.

Ontvangen.

Van de firma S. E. L. MADURO & SONS eén plattegrond van het nieuwe Stoomschip van de *Red D line* de *Carabobo*, waarvan de lengte '320 voet bedraagt, dat in het begin van het volgend jaar in de vaart komt tusschen New-York - Porto-Rico - Curaçao en Venezuela.

Petroleum-nieuws.

De gunstige berichten uit Maracaibo blijven aanhouden. Een telegrafisch bericht van 11 October meldde, dat op de terreinen van de *Venezuelan Oil Concessions* (Dutch Shell) weer een nieuwe petroleumbron was aangeboord met een productie, die geschat werd op 20.000 vaten per dag.

—Van den 8 tot 14 October werd een internationaal Petroleum-Congres gehouden te Tulsa, in den staat Oklahama van de Ver. Staten van Amerika.

— De Petroleum Maatschappijen, die op oogenblik in Venezuela, werkzaam, zijn de volgénde;

1. De *Carribean* (Barber Asphalt Co. & Dutch Shell) 2. *Venezuelan Oil Concessions* (Dutch Shell) 3. *Colon Development Co* (Dutch Shell met 25% Daherty), 4. *Bermudez Co* (Dutch Shell) 5. *Standard Oil* 6. *Venezuela Sun Ltd.* (The Sun Oil Co) 7. *Atlantic Refining Co.* 8. *Panamerican Petroleum Co* 9. *Union Oil van California* 10. *Maracaibo Oil Explorations Co.* (Union Oil of Delawara) 11, *Anglo Persion Oil Co.* (Britsch Equatorial & Southern Oil & Transport) 12. *Buckley Interests* 12. *Cochrane & Harper* (New England Oil Corporation) 13. *Britsh Controlled Oilfields*, 14. *Pure Oil Co.* (Orinoco) 15. *John Leonard* (Andes Corporation & Leonard Exploration) 16. *Carib Syndicate* (Henry L. Doherty) 17. *Gulf Refining Co* 18. *Beacon Oil Co of Boston* 19. *North Venezuelan Petroleum Co* (Interese van Trinidad) 20 *Creole Syndicates Kundhart & Co* 21. *Texas Co* 22. *Toronday Syndicate.* (Engelsch.)

Een oud-bekende. ✠

Na een langdurig geduldig gedragen lijden is te Tilburg op 13 Sept. in het St. Elizabethsgasthuis overleden de ZeerEerw. heer J. C. v. d. Langerijt.

Op jeugdigen leeftijd ingetreden als kweekeling in de Congregatie der Eerw. Fraters van Tilburg, werd de overledene door zijn overheid aangewezen als priester-student. Met goed gevolg voltooide hij zijn studiën en werd 19 October 1873 tot priester gewijd.

Jaren achtereen was pater v. d. Langerijt belast met de verantwoordelijke taak van novicen-meester in de Congregatie der Fraters, terwijl hij ook zestal jaren is werkzaam geweest als rector van het St. Thomas-College in de missie van Curaçao waar hij aankwam op 14 Maart 1889 en verbleef tot 7 April 1894. In de laatste jaren bleef Pater v. d. Langerijt wegens invaliditeit in het Moederhuis der Fraters.

Zooveel in zijn vermogen was, werkte hij hier nog steeds aan de geestelijke zorg der inwoners van het groote huis en las er geregeld voor de patiënten in de ziekenzaal de H. Mis.

De overledene bereikte den ouderdom van 73 jaar en zou dit jaar zijn gouden priesterfeest hebben gevierd.

R. I. P.

Officieele berichten.

De tijdelijke agent van politie 2e klasse J. van Delden is definitief als zoodanig benoemd.

Aan den agent van politie 2e klasse H. L. Trappenberg is tot herstel van gezondheid veertien dagen verlof verleend.

De heer Mr. C. S. Gorsira is benoemd tot lid van den Raad van Beroep voor de Inkomstenbelasting.

Aan den schrijver ten postkantore alhier C. L. Helmijr is tot herstel van gezondheid een maand verlof verleend.

Aan den seiner bij den post voor D. T. alhier P. A. Simon is tot herstel van gezondheid veertien dagen verlof verleend.

De geneeskundige B, J. Emanuels is definitief benoemd tot gouvernementsgeneeskundige in de kolonie Curaçao, met standplaats Saba, en de gouvernements-geneeskundige J. Benesch is overgeplaatst naar Curaçao.

Aan den roeier op het postkantoor alhier Luis Melfort is tot verder herstel van gezondheid een maand verlofsverlenging verleend.

Aan den heer Dr. H. S. Boogaart is op zijn verzoek, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten, eervol ontslag verleend als lid van de examencommissie bedoeld bij art. 36 der Gezondheidsverordening, en als lid van de keuringscommissie, en als zoodanig is benoemd de heer Dr. A. Kummer.

Wistoria-Sparta.

Woensdag werd er door een elftal van de Engelsche oorlogsboot *Wistaria* en een elftal van *Sparta* een vriendschappelijke voetbalwedstrijd gespeeld, waarbij *Sparta* overwon met **2—0.**

Hetzelfde Engelsche elftal speelde Donderdag gelijkspel (0—0) met Jong-Hollond, terwijl Vrijdag de soldaten van 't fort door de Engelschen werd overwonnen met 3—1.

Varia.

Een statistiek van priesters en religieuzen.

„Kipa" publiceert in haar jongste meededeelingen een interessante statistiek over het aantal arbeiders en arbeidsters in den Wijngaard des Heeren.

Volgens dit bureau zijn er momenteel 1650 bisschoppen, en 300 missie-bisschoppen. 300.000 priesters, 10.000 Europeesche en Amerikaansche missionarissen, 5000 Inlandsche missiepriesters, 5000 missiebroeders en 30.000 missiezusters.

In de verschillenden missies arbeidden in het jaar 1922 aan de bekeering der heidenen 2549 Franciscanen 1878 Jezuiëten, 1180 missionarissen van Parijs, 1058 Capucijnen, 650 Lazaristen, 575 Redemptoristen, 573 Paters van den H. Geest, 538 Augustijnen-recollecten, 505 Witte Paters, 500 Dominicanen, 440 Oblaten, 407 Salesianen, 400 Maristen, 266 missionarissen van H. Hart, 246 missionarissen van Steijl, 165 Benedictijnen, 130 missionarissen van Milaan, 130 Augustijnen-Heremieten, 110 Conventueelen, 100 Carmelieten en Assumptionisten, 75 Passionisten en nog tientallen leden uit kleinere congregaties.

De raming van slachtoffers en schade van de aarbeving in Japan.

Het hoofdkwartier belast met de handhaving van den staat van beleg, verklaart, dat het juiste aantal slachtoffers in de hoofdstad nog niet vastgesteld is kunnen worden.

Het aantal dooden te Yokohama bedraagt ongeveer 30.000, te Kamekoera 10.000, op het Mjoera-schiereiland eveneens 10.000 te Odawarar en Atami 7000.

Het totaal aantal slachtoffers in alle geteisterde districten van Japan bedraagt waarschijnlijk 1½ millioen, waaronder meer dan 200.000 dooden.

De materieele schade is moeilijk te schatten, maar bedraagt vrij zeker enkele duizenden millioenen yens.

In het geheel zijn 700.000 woningen verwoest op een bevolking in het geteisterde gebied van 3.110.000 zielen.

Een der moeilijkste probleem is de hulpverleening aan hen, die van hun bestaansmiddelen beroofd zijn. Het ergst zijn er aan toe 60.000 à 80.000 intellectueelen en klerken. Er zal bij den herbouw van woningen en bruggen werk zijn voor 200.000 ongeschoolde arbeiders, terwijl 50.000 ervaren bouwvakarbeiders naar Tokio zijn gezonden.

Politieke film.

XXX.

Spanje heeft ook zijn staatsgreep beleefd. Te Barcelona, waar de beweging een aanvang nam, werd de opstand geleid door markies Estella, kapitein-generaal der stad. Deze had het plan opgevat de regeering omver te werpen en haar door militaire autoriteiten te vervangen, die de leiding en verantwoordelijkheid der macht op zich zouden nemen.

De gouverneur van Barcelona Primo de Rivera, accoord met dit plan, vaardigde onmiddellijk een proclamatie uit, waarbij de regeering werd beschuldigd, het land ten verderve te voeren. Hij kondigde aan, dat de militaire partij het plan koesterde het bewind in handen te nemen en den staat van beleg of te kondigen; deze maatregelen zouden onmiddelijk worden uitgevoerd.

Terwijl te Barcelona de staat van beleg dadelijk in werking trad, nam generaal Lozzada in opdracht van Estella het bevel op zich in de provincie Barcelona en zette verscheidene gouverneurs af. Ook in de overige provinciën van Catalonië, waar de opstand niet op moeilijkheden afstuitte, maakten de militairen zich van het bewind meester.

De politie en gendarmerie legden zich spoedig bij den nieuwen toestand neder. De garnizoenen in verscheidene steden waren aanstonds in opstand tegen de regeering. Pamfletten werden verspreid, waarin men verklaarde, dat Spanje in de grootste moeilijkheden verkeerde, welke te wijten waren aan het gemis van moreel bij de regeering, aan de rampzalige Marokko-quaestie en het volslagen in gebreke blijven van het openbaar gezag.

Te Barcelona maakte kapitein Estella zich meester van de communicatiemiddelen en wendde zich tot de kapitein-generaals der andere districten met het verzoek zijn voorbeeld te volgen. In een manifest, dat de bevolking moest kalmeeren en aangeven dat de strijd niet ging tegen de monarchale gedachte, verklaarde hij, dat het leger den koning van Spanje zou verzoeken het land te redden en te breken met de tegenwoordige ministers en andere politici der regeering.

In allerijl kwam denzelfden avond de ministerraad bij een, die besloot een erkader naar Barcelona te [illegible] verklaarde in haar geheel op post te zullen blijven en alleen te wijken voor geweld.

Ondertusschen richtte Primo de Riveira, die zich tot leider der revolutionaire beweging had geproclameerd, zich tot den koning, toonde hem een akte, waarin de kapitein-generaal van Madrid als mede vele hooggeplaatste militairen adhaesie betuigden aan de onderneming en verzocht den koning een beslissing te willen nemen. Alfons XIII, die den toestand meester wilde blijven, gaf toe en belastte Primo met de vorming van een nieuw kabinet, hechtte zijn goedkeuring aan de instelling van een directoire zooals de militaire partij dit voorstelde. Door zelf zich krachtdadig aan het hoofd van de opstandsbeweging te plaatsen, wilde hij aan Primero de kans ontnemen een Mussolini-rol te spelen, die hem waarschijnlijk de kroon zou kosten, minstens verlagen tot een afhankelijken dienaar van zijn eersten minister. Om deze reden gaf de vorst toe, die zich heeft kunnen spiegelen aan hetgeen vóór twee jaren in Italië heeft plaats gehad. Ook daar was de hoog gestegen ontevredenheid tegen de regeering de oorzaak geweest dat een krachtiger figuur zich de rol van hervormer had toegekend en men weet met welke gevolgen voor Victor Emmanuel, het gekroonde hoofd van het Apennijnsche schiereiland.

Van een opgroeiend fascisme in zijn land was de koning niet gediend en daarom schonk hij momenteel voldoening aan de militaire partij, om wanneer de rust wederom hersteld was, de normale toepassing der grondwet te eischen.

De liberalen en socialisten, de bedoelingen van den koning begrijpend, besloten, om den toestand niet ingewikkelder te maken, zich van actieve oppositie te weerhouden en zich alleen te bepalen hij lijdelijk verzet.

***

Terwijl Alfonso het besluit teekende, waarbij het parlement werd ontbonden, kwam Primo de Riveira te Madrid aan, waar hij door de meeste generaals, het garnizoen en een enorme menigte werd verwelkomd en enthousiast ontvangen. Onder de gewone formaliteiten legde hij als leider van de nieuwe regeering den eed af in handen van den afgetreden minister Lopez Muñoz, benoemde een directoire van 8 generaals, die de verschillende militaire districten zouden vertegenwoordigen benevens een schout-bij-nacht voor de marine. De hooge commissaris voor Marokko, Silvela, werd onmiddellijk teruggeroepen en vervangen door Aizpuru. Alle civiele gouverneurs moesten bedanken; de ministerieële portefeuilles alsmede de post van voorzitter van den ministerraad werden afgeschaft; alleen het ondersecretariaat van oorlog blijft gehandhaafd. De verschillende departementen worden geleid door functionarissen, die speciale geschiktheid bezitten voor de afdoening der loopende zaken, terwijl de belangrijke aangelegenheden vallen onder de bevoegdheid van den president van het directorire, Primero zelf, en daarna door den koning moeten worden goedgekeurd.

Aan journalisten verklaarde de dictator, dat de nieuwe regeerders drie maanden tijd wenschten voor de redding van Spanje; daarna zal het land weer aan de civiele autoriteiten worden overgegeven. In Marokko, aldus betoogde hij, wordt het offensief met kracht voortgezet. De overeenkomst met den rebel Raisoeli biedt geen enkelen waarborg; daarom is dit verdrag van nul en geener waarde; 450,000 man zullen onder de wapenen worden geroepen voor het handhaven der orde in Marokko, tot beheersching der opstandelingen en herstel van Spanje's prestige.

Aan den afgetreden premier, markies de Alhucemas meldde Primero, dat hij hem machtigde naar eigen keuze zijn verblijfplaats te kiezen ofschoon geen der gewezen ministers de landsgrenzen mochten overschrijden. Hoewel een proces is aanhangig gemaakt tegen de leden van het oude regime, meende de Rivera dat den oud-premier in deze geen verantwoordelijkheid treft.

Wachten wij verder de gevolgen dezer staatsgreep af, die normaal schijnt te verloopen en waarvan de kopstukken, generaals en militaire grootheden, allen persoonlijke vrienden des konings zijn.

Bekendmaking.

De verkoop van Juweelen en van Gouden en Zilveren voorwerpen, ter Spaar- en Beleenbank van Cura- [illegible] 1922 af tot en met **30 Juni 1922**, onder **No. 7915 C** tot en met **No. 6805 D.** zal plaats hebben op Donderdag den 8 November a. s. en volgende Donderdagen.

Belanghebbenden worden verzocht den verkoop te voorkomen door de aanzuivering der verschuldigde interesten.

Curaçao den 11 October 1923.

De Voorzitter
H. J. COHEN HENRIQUEZ.

2